

BIJDRAGEN TOT DE DIERKUNDE.

UITGEGEVEN DOOR

HET GENOOTSCHAP

NATURA ARTIS MAGISTRA,

TE

AMSTERDAM.

Vierde Aflevering.

1852.

BIJDRAGEN TOT DE DIERKUNDE.

UITGEGEVEN DOOR

HET GENOOTSCHAP

NATURA ARTIS MAGISTRA,

TE

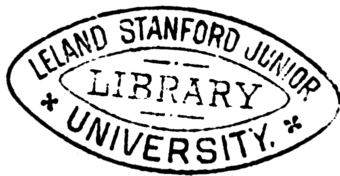
AMSTERDAM.

Vierde Aflevering.

1852.

INHOUD.

De volgorde der bladzijden is zoodanig ingerigt, dat later bij de inbinding, de bijdrage tot de verge-lijkende ontleedkunde en die tot de dierkunde elk afzonderlijk kunnen worden bijeengebragt.

BESCHRIJVING

EENER

NIEUWE SOORT VAN VISSCHEN,

POLYNEMUS MULTIFILIS;

DOOR

H. Schlegel.

Met eene Plaat.

Deze nieuwe soort werd door den overleden Dr. SCHWANER, lid der Natuurkundige Commissie in Nederlandsch Indië, ontdekt.

Het eenige voorwerp, door hem verkregen, werd aan de zuidkust van Borneo, bij Banjermassing, gevischt en bevindt zich in het Rijks Museum van Natuurlijke historie te Leiden.

Wij hebben deze soort reeds in de *Fauna japonica*, *Pisces*, bldz. 29, noot, kort en onder bovenstaanden naam vermeld.

Zij is eene der merkwaardigste van het geheele geslacht, omdat zij tot het kleine getal soorten behoort, wier vrije stralen der borstvin langer zijn dan het geheele ligchaam, en omdat het getal dier stralen veertien aan iedere borstvin beloopt, en derhalve aanzienlijker is dan bij eenige andere soort.

Er zijn tot nog toe slechts drie soorten met lange stralen aan de borstvin bekend, die ook onderling door de aanzienlijk verlengde lobben der staartvin overeenstemmen.

De eene, *Polynemus macronemus*, door den heer PEL aan de goudkust ontdekt, en in ons werk beschreven, heeft slechts vijf vrije stralen aan iedere borstvin, en onderscheidt zich, behalve hierin, van de twee overige, door haar hooger en sterker zamengedrukt ligchaam, door grootere oogen, grootere schubben, eenen korteren, zeer weinig vooruitstekenden snuit, eene langere aarsvin, en in het algemeen door hare physionomie, welke die der haringen herinnert.

De tweede, *Polynemus longifilis*, het best beschreven door CUVIER, *Hist. nat. des poissons*, II, pag. 365, en afgebeeld door RUSSELL, pl. 185, wordt in den Indischen Oceaan tot aan de kusten der Philippijnsche eilanden waargenomen, en werd met onze nieuwe soort, door de heeren MÜLLER en SCHWANER, aan de zuidkust van Borneo verzameld. Zij heeft zeven vrije stralen in iedere borstvin, eenen stompen, neusachtigen snuit, kleine oogen en tamelijk kleine schubben.

De derde, onze *Polynemus multifilis*, is gekenschetst door de veertien vrije stralen, waarmede iedere borstvin voorzien is. Zij heeft, ten opzigte harer gestalte en physionomie, veel overeenkomst met de voorgaande, maar hare schubben zijn veel kleiner, en hare eerste rug-

vin is meer naar voren geplaatst en, van achteren, door een lang en laag vlies aan den rug vastgehecht.

Daar deze korte, algemeene beschouwingen toereikende zijn, onze soort zoo te kenschetsen, dat zij met geene andere der bekende soorten kan worden verwisseld, gaan wij over tot de beschrijving van het afgebeelde voorwerp.

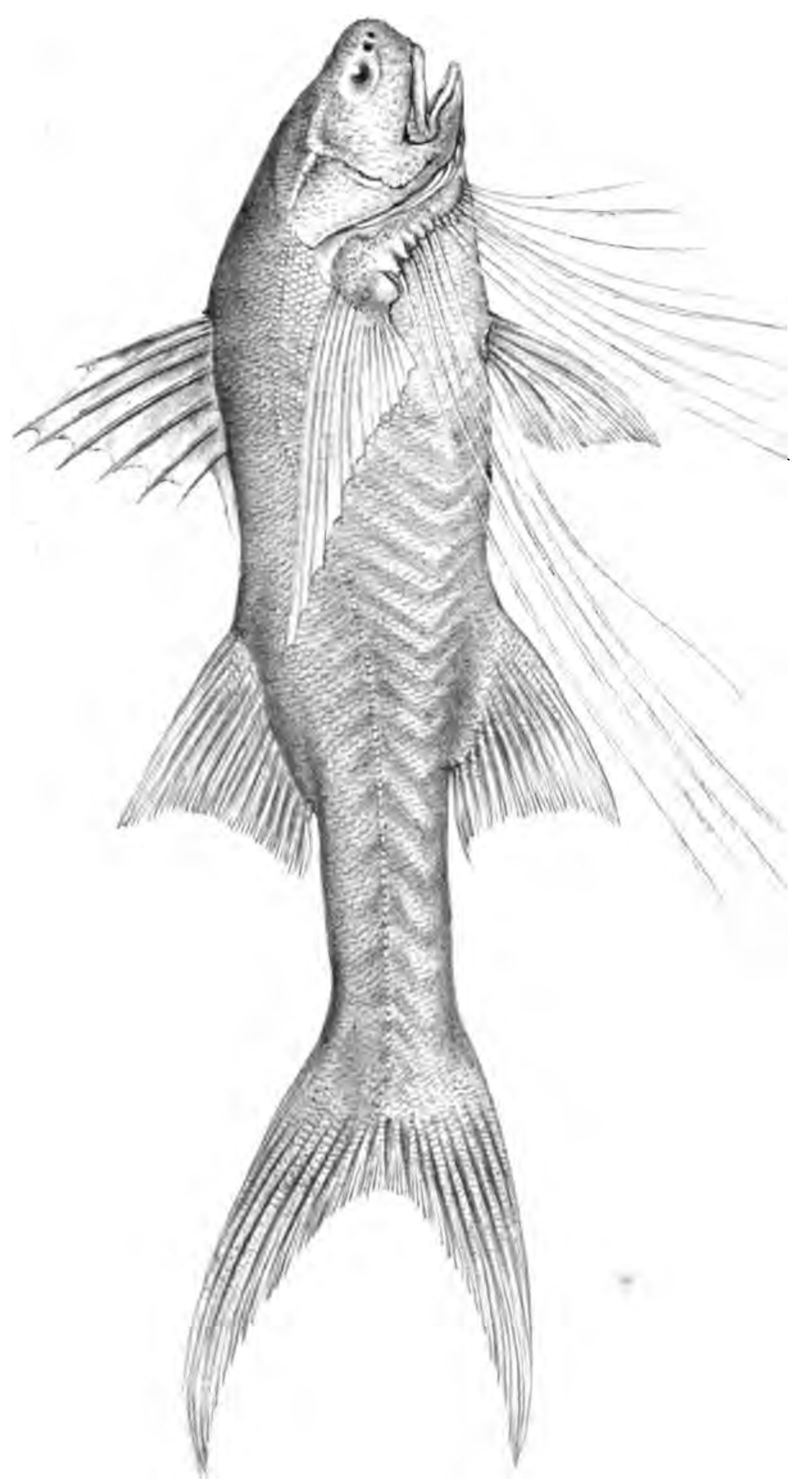
Zijne lengte van de punt des snuits tot de insnede der staartvin bedraagt 0,167 Ned. el. De bovenste vrije lobbe der staartvin heeft eene lengte van 0,049; de onderste is een weinig korter. De lengte van den kop gaat vijf maal, en de hoogte van den romp tusschen de buikvinnen en de eerste rugvin, gaat vier en een vierde maal in de geheele lengte van den visch.

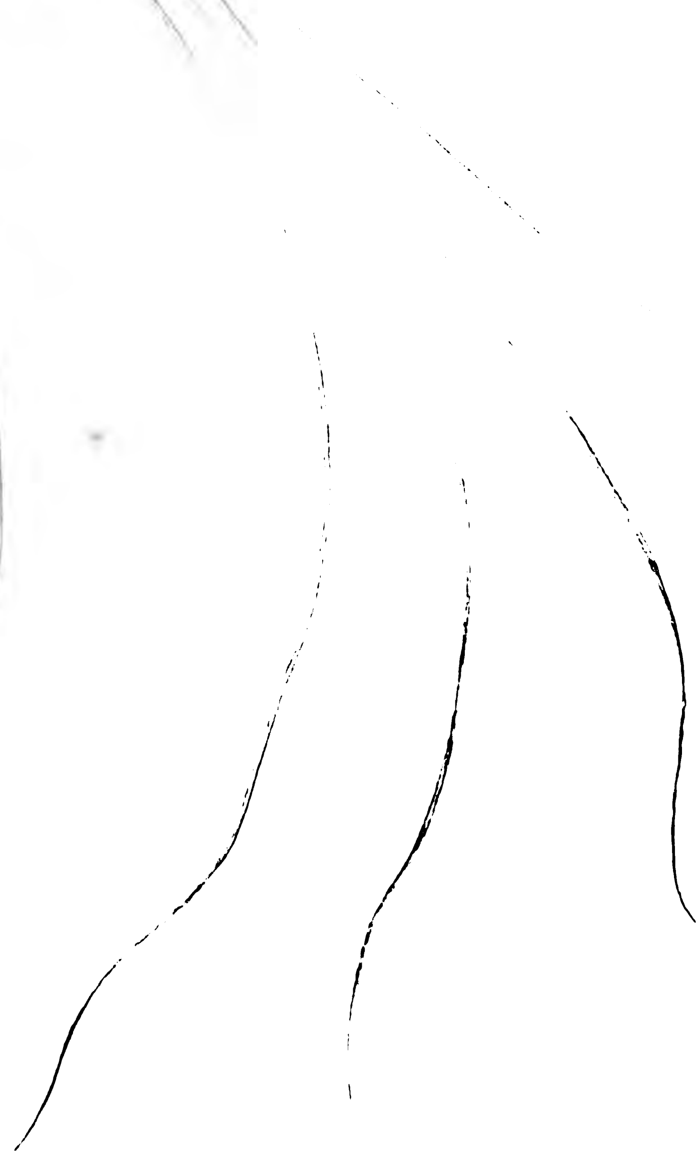
De vinnen, behalve de eerste rugvin en de borstvinnen, bieden geene noemenswaardige bijzonderheden aan. Eerstgenoemde is daardoor merkwaardig, dat het vlies, waarmede zij van achteren aan den rug vastgehecht is, veel langer en minder hoog is dan gewoonlijk. De borstvinnen zijn naar boven toe smal, verlengd, en reiken tot aan het einde van het eerste derde der weeke rugvin. De eerste vrije straal der borstvinnen, van boven naar onderen geteld, is de helft langer dan het geheele ligchaam; de twee volgende nemen allengskens een weinig aan lengte af; de derde reikt tot aan het einde der staartvin, en de vierde bijkans tot aan den voorsten hoek der aarsvin; de volgende nemen regelmatig af tot aan den ondersten, die den kop aan lengte evenaart.

De snuit is dik, zeer stomp en afgerond. De oogen zijn klein en met een dik vlies bedekt. De zijdelijn is sterker S-vormig gebogen dan de rug. De schubben zijn zeer klein.

De eerste rugvin bestaat uit 7 stekels, die door eenen zeer kleinen stekel voorafgegaan worden; de tweede heeft 16, de aarsvin 13, en de staartvin 18 stralen. De buikvinnen zijn, zoo als gewoonlijk, zamengesteld uit 5 weeke stralen, voorafgegaan door eenen stekel. De eigenlijke, boven de vrije stralen geplaatste, borstvinnen bestaan ieder uit 14 stralen.

Ons voorwerp, op sterk water bewaard, is grijsachtig donkerbruin van kleur, maar de vinnen zijn geelachtig, en de zijden van den visch vertoonen een twintigtal hoekige gele dwarsbanden, die onder den buik eenen tweeden hoek vormen, maar boven de zijdelijn zeer onduidelijk zijn.

INHOUD.

De volgorde der bladzijden is zoodanig ingerigt, dat later bij de inbinding, de bijdragen tot de vergelijkende ontleedkunde en die tot de dierkunde elk afzonderlijk kunnen worden bijeengebragt.

BESCHRIJVING EENER NIEUWE SOORT

VAN

V I S S C H E N,

PERISTEDION LATICEPS,

DOOR

H. Schlegel.

(Met eene Plaat.)

Er was langen tijd slechts eene soort van dit door *Lacepède* gevormd geslacht bekend. Dit was de *Trigla cataphracta*, Linné, die in de Middellandsche zee gevonden wordt.

Eene tweede soort, *Peristedion orientale*, uit de Japansche zee, werd door ons in 1844 beschreven en afgebeeld. Zie *Fauna japonica, Pisces*, *p.* 37, *tab.* 14, *fig.* 5 *en* 6.

Wij voegen heden tot deze eene derde soort, *Peristedion laticeps*. Zij werd door wijlen Dr. Forsten aan de kust van Amboina waargenomen, en een voorwerp daarvan, vergezeld van eene naar het leven gekleurde schets aan het Rijks Museum gezonden. Zoo als reeds Cuvier en Valenciennes, *Poissons III*, p. 110 en 111, hebben opgegeven, mogt men bij voorraad tot het bestaan dezer soort besluiten uit eenige afbeeldingen, in Vlaming n°. 165 en 166, in Valentijn, III p. 363, n°. 55 en in Renard, II, pl. 14, fig. 67 bevat; maar zij was tot heden aan de natuuronderzoekers onbekend gebleven en er ontbraken derhalve alle middelen, haar als zelfstandig daar te stellen. Wij verheugen ons, in staat te zijn, dit door de volgende beschrijving te kunnen doen.

Ons voorwerp vertoont de volgende bijzonderheden: Zijn vorm en bewerktuiging stemmen in het algemeen met die der gewone soort overeen. Zijne geheele lengte is omstreeks elf duim Parijsche maat. De lengte van den kop gaat twee en twee derde maal in die geheele lengte. De hoogte van den romp bij de borstvinnen maakt een achtste uit der geheele lengte. De romp is bijkans even dik als hoog, zoo als gewoonlijk achthoekig, en hij wordt naar achteren zeer dun. De breedte van den kop bedraagt bijkans twee derden van zijne lengte. Zijne zijranden vormen een flaauwe booglijn, en hij loopt van voren uit in de twee, tamelijk breede en platte, maar eenigzins naar binnen gekromde, beenen punten des snuits, wiens lengte vier en een half maal in die des kops is begrepen. De groote horizontale lijst, welke de zijranden van den kop bepaalt, loopt naar achteren op iedere zijde in eene doornachtige punt

uit, gelijk aan die van het kieuwdeksel. De beide groote voeldraden der onderkaak zijn van voren, ieder met zeven kleinere voeldraadjes voorzien, en men ontwaart behalve dat, aan het einde der onderkaak, vier grootere en onder deze vier kleinere voeldraadjes. De schilden, uit welke het, den romp bedekkende pantser zamengesteld is, zijn op iedere rij twee en dertig ten getale. Ieder van deze schilden is in het midden, zoo als gewoonlijk, met eene kromme haakachtige punt voorzien. De vinnen bieden geene noemenswaardige bijzonderheden aan. De rugvin intusschen is, even als bij de soort uit Japan, bijkans overal van gelijke hoogte en niet in tweeën gescheiden, zoo als bij de gewone soort. Intusschen is het voorste gedeelte dier vin een weinig hooger dan het volgende gedeelte, en de vier stralen, door welke het gevormd wordt, staan veel digter bij elkaâr, waardoor, als het ware, de eerste rugvin der gewone soort aangeduid wordt. Het getal der stralen van de vinnen is als volgt: Rugvin 24. Aarsvin 17. Buikvinnen 6. Borstvinnen 12 † 2. Staartvin 12.

Deze visch is in het leven eenkleurig bleek steenrood. Op den romp is deze tint nog bleeker dan op de overige deelen, en zij is zeer flaauw op de rug- en aarsvin. De iris van het oog is zilverachtig wit, maar het breede vlies, hetgeen haar omgeeft, is bruin van kleur, terwijl zich de pupil blaauwachtig zwart vertoont.

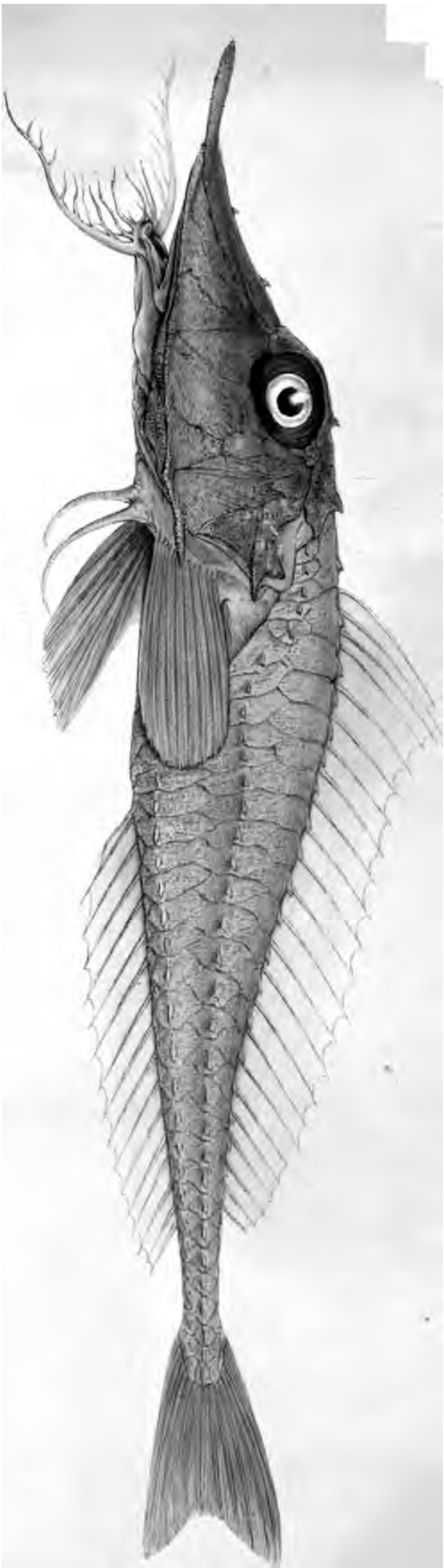
Wij besluiten deze beschrijving met de opgaaf der onderscheidende kenmerken van de drie aangehaalde soorten van het geslacht *Peristedion*.

1. *Peristedion cataphractum*. Twee rugvinnen, de eerste met sterk verlengde stralen. Zijranden van den kop, eene regte lijn vormende. De beide punten des snuits, een derde des snuits uitmakende, middelmatig breed, bijkans regt vooruitstekende en slechts zeer weinig naar binnen gekeerd. Snuit van boven met drie doornen voorzien. De lijst aan de zijden des kops zeer krachtig, op de wang uitloopende en aldaar, even als die boven het oog, met tandachtige punten. Onderkaak van voren en hare beide voeldraden met eene menigte fijne en getakte draadjes voorzien. D. 7 † 18 of 19. A. 18. Boven rood, van onderen witachtig. Borstvinnen paarsachtig bruin. Wordt meer dan een voet lang; bewoont de Middellandsche zee.

2. *Peristedion orientale*. De beide punten des snuits, de helft van den geheelen snuit uitmakende, naar buiten gerigt en smal. Snuit van boven zonder doornen. Voeldraden der onderkaak kort. De lijst aan de zijden des kops van achteren stomp, slechts tot aan den wortel des kieuwdeksels reikende. Slechts eene rugvin. D. 28. A. 20. Lengte 8 duim. Boven rood, van onderen witachtig. Borstvinnen bruinachtig. Bewoont de Japansche zee.

3. *Peristedion laticeps*. Kop breed. Zijranden gekromd. Punten des snuits breed, naar binnen gekeerd, een weinig meer dan een derde der lengte van den snuit uitmakende. Snuit van boven met drie doornen voorzien. De groote voeldraden der onderkaak ieder met zeven, de onderkaak van voren met 4 paar voeldraadjes voorzien. De vier voorste stralen der rugvin een weinig langer dan de volgende D. 24. A. 17. Kleur, bleek steenrood. Nagenoeg een voet lang. Aan de kust van Amboina waargenomen.

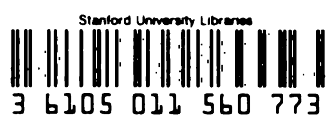

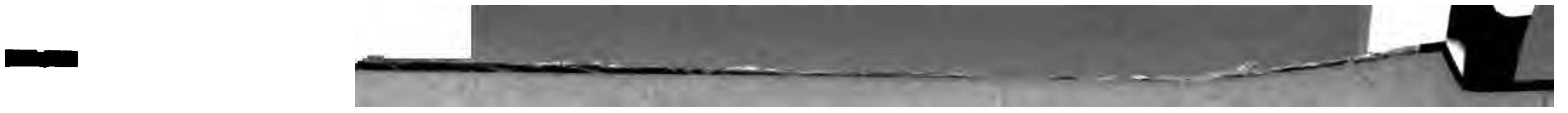

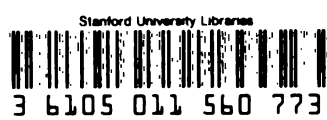

Stanford University Libraries
3 6105 011 560 773

